

Тема: ЗАКІНЧЕННЯ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ ІІ ВІДМІНИ В РОДОВОМУ ВІДМІНКУ

Мета: поглибити й систематизувати знання учнів з правильного вживання закінчень іменників чоловічого роду ІІ відміни; формувати компетентного мовця, який усвідомлено прагне бути грамотним.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:

- *знаннява складова:* усвідомлює важливість дотримання орфографічних норм для сучасного мовця; знає й дотримується правил уживання відмінкових закінчень іменників чоловічого роду ІІ відміни, зокрема у родовому відмінку;
- *діяльнісна складова:* організовує власну діяльність; застосовує на практиці засвоєні знання; висловлює припущення про варіанти вживання відмінкових форм аналізованих іменників; виявляє й пояснює порушення орфографічної норми в усному і писемному мовленні (власному і чужому); працює з орфографічним словником, іншими джерелами інформації (інтернет);
- *ціннісна складова:* виявляє прагнення поліпшувати власну морфологічну грамотність.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

Фронтальна бесіда

- Які іменники належать до ІІ відміни?
- На які групи поділяються ці іменники?
- Чи потрібно дотримуватися правил відмінювання іменників?

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Спостереження над граматичним матеріалом

Провідмініайте виписані іменники ІІ відміни:

рис, соус, оцет, чай, дім, будинок, Китай, гість, господар, китаєць.

IV. ПОГЛИБЛЕННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Робота з таблицею

► Розгляньте таблицю і складіть усне повідомлення про особливості вживання закінчень —а (-я), -у (-ю) в іменниках II відміни у формі Р. в. однини.

Уживання закінчень іменників II відміни в Р. в однини

-а (-я)	Приклади	-у (-ю)	Приклади
1. Назви істот, казкові персонажі	робітника, батька, Мороза	Назви речовин, матеріалів	льоду, меду, соку, воску, але: гуртка, табуна, хліба
2. Назви населених пунктів	Києва, Гадяча, Борисполя	Географічні назви	Дунаю, Уралу.
3. Назви конкретно і чітко окреслених предметів, речей	зошита, стільця, молотка, ножа, але: трону	Назви ігор, танців, видів спорту	хокею, вальсу, але: козачка, гопака
4. Назви мір, довжини, ваги, кількості, часу, площі, грошових одиниць	кілометра, гектара, кілограма, п'ятака, але: ранку, року, часу	Назви явищ природи	вітру, морозу, снігу, дощу
5. Терміни	суфікса, іменника, діаметра, атома	Абстрактні поняття, наукові терміни	розвитку, прогресу, матеріалізму, соціалізму, жанру
6. Іменники середнього роду	плеча, вікна, озера	Назви установ	університету, вокзалу, інституту, порту

Зверніть увагу: написання закінчень іменників другої відміни у родовому відмінку бажано перевіряти за словником.

Завдання. - Прочитайте текст. Що нового ви дізналися? Поміркуйте, чи відповідає заголовок змісту тексту. Який заголовок запропонували б ви?

ДЕЩО ПРО ЧАЙ

Чай був привезений в Європу з Китаю. Як і кава, чай має в собі два відсотки кофеїну і тому збудливо впливає на організм. Є чай чорний, зелений, червоний, жовтий — це залежить від кольору висушеного листу.

Методи заварювання чаю в різних місцях мають свої особливості. На сході Китаю люблять вживати великі чайники. Коли приходять гості, господар засипає чайну заварку в нагрітий чайник, заливає окропом і після настоювання розливає по чашках. У деяких місцях додають у чай спеції, наприклад, імбир, сіль або смажені жовті боби і кунжут. Люди випивають чай, а потім ретельно

пережовують продукти, що додали в чай. Тому де-не-де в Китаї говорять не «хеча» (пити чай), а «чича» (їсти чай). Саме в Китаї склалося незвичайне мистецтво чайної церемонії.

- Випишіть з тексту іменники чоловічого роду II відміни, поставте у Р. в. однини, розподіливши їх у два стовпчики.

Закінчення а (я)	Закінчення у (ю)

V. ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ

Завдання: розкрийте дужки, поставивши іменники у потрібному відмінку. Поясніть свій вибір.

1. Прийти в гості до (ювіляр, перекладач, слюсар, директор, післяр).
2. Спеціальний одяг на (школяр, перукар, маляр, гончар, водій, санітар).
3. Покластися на (брат, господар, лікар, секретар, товариш. друг).

VI. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Самостійна робота

Завдання. Подані іменники поставити в родовому відмінку однини і пояснити їх правопис.

Фініш, документ, папір, термін, заголовок, *індекс*, підпис, заклад, *ксерокс*, апарат, бланк, банк, *комп'ютер*, колектив, студент, відмінок, *експеримент*.

VII. ПІДСУМОК УРОКУ

Завдання. Перепишіть, вибравши з дужок закінчення. Звіртеся з поданими нижче словниковими статтями.

1. Роботу органів мовного апарат(а,у) координує головний мозок, підпорядковуючи техніку вимовляння творчій волі мовця (3 підручника).
2. У добу цифрових технологій не потрібно проявляти фотознімки — достатньо призвичаїтися до можливостей свого фотографічного апарат(а,у) (3 інструкції).
3. Ніжні, тендітні квіти з папер(а,у) неодмінно прикрасять будь-яке свято (3 реклами).
4. Мова будь-якого ділового папер(а,у) має відповідати загальнолітературним нормам сучасної української мови (3 посібника).

Апарат. 1. Р. в. -а. Одиничний прилад, пристрій. Підійшов до телефонного апарата. 2. Р. в. -у. Сукупність органів, що обслуговують певну ділянку державного життя. Працівники апарату Міністерства культури. 3. Р. в. -у,

фізіол. Сукупність органів, що виконують певні функції в організмі. Діяльність травного апарату.

(Зі словника-довідника з культури української мови)

Папір. 1. Р. в. -у. Матеріал для писання, друкування, малювання і т. ін., виготовлений із ганчіркової, деревної та іншої маси. 2. Р. в. -а. Письмовий документ офіційного характеру.

(З короткого тлумачного словника української мови)

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Перепишіть, ставлячи подані в дужках іменники у формі родового відмінка однини.

1. О мій народе, (Прометей) ти маєш душу молоду (Б. Сосюра). 2. Душі (народ) глибина відкрилася усім (М. Рильський). 3. Довіку земля не зазнала такого безкрайного (вітер)! (О. Ольжич) 4. І такі бувають рани, що нема на них (бальзам), що нема на них завоїв, окрім (панцир) твердого (Леся Українка). 5. Багато (ліс) — не губи, мало (ліс) — бережи, немає (ліс) — посади (Нар. творч.).

2. Витлумачте значення кожного із фразеологізмів. Запишіть подані фразеологізми та напишіть, що вони означають.

Лізти з чобітьми в душу. Кресати чоботами. Під крильми. Як муха крилами зачепила. Лягти кістьми. Гриміти костями.

Додатковий матеріал

У деяких іменників II відміни відмінкове закінчення залежить від значення слова:

- **телефона (про апарат) — телефону (про вид електров'язку);**
 - **терміна (про чітко окреслене поняття науки) — терміну (про проміжок часу);**
 - **акта (про документ: постанову, указ) — акту (про прояв діяльності, подію, вчинок);**
 - **рахунка (про документ) — рахунку (про математичну дію);**
 - **блока (про частину механізму, споруди) — блоку (про об'єднання держав).**
- Увага! Написання закінчень іменників II відміни в родовому відмінку однини бажано перевіряти за словником.**

УВАГА! Якщо ви не маєте можливості скористатися словником, звертайте увагу на лексичне значення слів, які можуть мати різні закінчення:

Іменники конкретного значення:	Іменники абстрактного значення:
-а, -я	-у, -ю
дзвона (про сигнальний підвісний інструмент)	дзвону (про звук, дзвеніння)
каменя (про окремий уламок)	каменю (про будівельний матеріал)
колоса (про суцвіття рослини)	колосу (збіжжя, колосся)
малюнка (про конкретне зображення предмета на площині)	малюнку (про зображення як таке)
серфінга (про засіб — дошку для плавання)	серфінгу (про вид спорту)

ОРФОГРАМА:

літери о, е, є в закінченнях давального відмінка однини іменників II відміни:

громадянинові, учителеві, добродієві